ב ביום השני קורים בפרשת כל הבכור עד סוף הסידרא ומפטיר קורא כראתמול ומפטיר בחבקוק מן וי״י בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי

ג אסור להתענות במוצאי חג שבועות

הגה ואין אומרים תחנון מתחילת ראש חדש סיון עד י״ב בו דהיינו אחר אסרו חג (הגהות מיימוני הלכות ברכות ומנהגים) ונוהגים לשטוח עשבים בשבועות בב״ה ובבתים זכר לשמחת מתן תורה (ג) ונוהגין בכ״מ לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות ונ״ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחין בליל פסח זכר לפסח וזכר לחגיגה כן אוכלין מאכל חלב ואח״כ מאכל בשר וצריכין להביא עמהם ב׳ לחם על השלחן שהוא במקום המזבח ויש בזה זכרון לב׳ הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים ·

וכתב ביום זה מוסיפין לו אסרו כרמז בתיבת אמלא דתיבת מלא הוא ע״א בגימטריא עיי״ש · והנה שנותיו של דוד שהיו משל אדה״ר כמבואר במדרש אפשר שהיו דרך מצומצמות וא״כ כיון דמבואר בירושלמי הובא בתוס׳ מסכת חגיגה דף י״ז דדויד מת בעצרת והיו כל ישראל אוכלים והקריבו למחר עיי״ש וביום שמת נולד דהקב״ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום וע״כ קורין רות בחג השבועות לפי שעיקרה על שם הייחוס דמגילה זו וישי הוליד את דוד : ואמנם אפשר לומר שנולד בז׳ בסיון ומלאו שנותיו בו׳ בסיון ומת בו ביום וע״כ קורין מגילה זו ביום שני של חג השבועות שהוא ז׳ בסיון והדברים ברורים וזה טעם הגון למנהגן של ישראל :

כתב בספר מ״א בשם הזוהר שהיו נוהגים להיות נעורים בלילה הזאת ומ״א כתב שהטעם לתקן מה שהיו שוכבים על מטתן והיו ישנים כל הלילה עד שהוצרך הקב״ה לעורר אותם ולי נראה הטעם פשוט ע״פ מה שכתבתי כמה פעמים בשם מדרש תנחומא שכתי׳ בזה דקאמר הש״ס (שבת דף פ״ח) שכפה על ישראל הר כגיגית ובאונס קבלו התורה ובאמת אמרו בעצמם נעשה ונשמע והתוס׳ נדחקו שהיו יראי׳ שתצא אש הגדולה ובעל המדרש הנ״ל כתב דתורה שבכתב קבלו ברצון ותורה שבע״פ לא רצו לקבל עד שהיו אנוסים מפני שמקום ב״ה וידוע כי לילה זמן עסק תורה שבע״פ ויום זמן עסק תורה שבכתב ואמרו במדרש מנין הי׳ משה יודע אימת יום ואימת לילה כשראה אותם עוסקים בתורה שבע״פ ידע שהוא לילה וכו׳ ע״כ לתקן זה שלא רצו לקבל עסק תורה שלומדים בלילה והיינו תורה שבע״פ ע״כ הם נעורים כל הלילה לדבק עצמם בעסק תורה שבע״פ :

(ג) **ונוהגין** לאכול מאכלי חלב · הרבה טעמים נאמרו בזה ולי אמרתי הטעם דבאמת ענין מתן תורה שבא הוא להיות מצווה ועושה דהרי אף קודם מתן תורה היו יכולים לקיים מצוותיו דאברהם קיים כל התורה קודם שנתנה והטעם דגדול המצווה ועושה כיון דמצווה עליו היצר מסיתו לעבור על דבר שמצווה וכשמתגבר על יצרו נקרא מוציא יקר מזולל אבל בדבר שאינו מצווה אין יצה״ר מסיתו ועובד ה׳ ביצר טוב לבד ולזה כאשר אמרו מה״ש תנה הודך על השמים השיב הקב״ה כלום יצ״ה בכם דעיקר המצוה שמצווה האדם להוציא יקר מזולל ובזה אמרתי בחידושי לתורה מה שאמר הש״ס פסחים דף סח רב יוסף ביומא דעצרתא עבידו לי עגלא תילתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא ואיך יתכן דר״י שהיה עניו מכל כמו דקאמר הש״ס במס׳ סוטה (דף מ״ט) לא תיתני ענוה דאיכא רב יוסף איך יתכן שהחזיק טובה לעצמו עד שאמר כמה יוסף איכא משמעות הענין דעכשיו אחר נתינת התורה אין כמותו ואמנם ביאור הדבר לפי שר״י הי׳ גדול בעיני הדור יותר משאר בני אדם ותלה הדבר דלפי שהי׳ סגי נהור ופטור מן המצות ואין יצה״ר מסיתו לכך יכול לעבוד ה׳ בלי מונע ושאר בני דורו שהם מצווין שיצה״ר מסיתן לכך יש בהם בני אדם קטנים מערכו בעסק קיום המצוה ואי לאו האי יומא דגרים שהמה מצווין על קיום התורה והמצות כמה יוסף איכא בשוקא שכלם היה עובדים ה׳ וזהו מחמת ענוה שהיה בו תלה הדבר שהכל רואים שהוא עובד ה׳ במה שהוא אינו מצווה וזה כחמד ונעים · ומעתה יסוד ענין מתן תורה לישראל להוציא מצות יקרות לנצח היצר וזה לא שייך במלאכי מעלה ובש״ס נדה דף ע׳ מי יתן טהור מטמא שדם נעכר ונעשה חלב וא״א שע״י טמאה מוליד אדם קדוש ובמדרש מבואר יותר שהאדם מנצח יצרו ונעשה טוב וברצות ה׳ דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה היצה״ר והיינו מי יתן טהור מטמא זהו יסוד מתן תורה לעבוד ה׳ בשני לבבות וגם חלב שבא מן הדם מורה ע״ז כמו דקאמר הש״ס במס׳ נדה הנ״ל וע״כ בחג שבועות אוכלין מאכלי חלב לזכר זה והדברים מתוקים בטעם המנהג .

קונטרס אחרון להלכות פסח מ״ש לעיל סי׳ תמ״ח

בענין מכירת חמץ בכסף או במשיכה או בחצרו של נכרי או בקנין אגב או בקנין אודיתא איזה מהן עדיף ראיתי לבאר הדברים על מכונם ובאמת כי בכל סדר קנינים אלו יש לי דברים הרבה ממש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות אך כאן אבוא בתכלית הקצרה הנה ידוע מחלוקת רש״י ור״ת אי משיכה קונה בנכרי דלשיטות רש״י אינו קונה במשיכה רק בכסף ור״ת כתב דקנין בעכו״ם העיקר הוא במשיכה כיון דאכן קיי״ל כרבי יוחנן דבר תורה מעות קונות בישראל ודרים לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה וגלל כן מבואר בי״ד סימן ש״ך דבענין מכירת בהמה להפקיע איסור בכורה צריך שהנכרי יקנה בכסף ובמשיכה לצאת ידי הפוסקים ומעתה אף בחמץ כשהחמץ אינו בא במרובה יכולים לעשות על צד היותר טוב שיקנה הנכרי בכסף ומשיכה אמנם כשב׳ במרובה באופן שא״א לעשות משיכה ולסמוך על הפוסקים דכסף לחוד קונה קשה הדבר וצריך לעשות שאר ענייני קנין ונראה לעיין בדבר ובראשית ההשקפה עלה על לבי מה דמבואר בש״ע ח״מ סי׳ קצ״ח דאף דכסף בישראל אינו קונה עד שימשוך אם התנה שיקנה בכסף לחוד מהני א״כ אפשר דה״ה לדעת הפוסקים דכסף בנכרי אינו קונה היינו בסתמא אבל כשהתנה שיקנה בכסף מועיל וא״כ אפשר לעשות תקנה זאת שיתנה עם העכו״ם לקנות בכסף אמנם זה אינו כמבואר בלשון הפוסקים ביו״ד סי׳ ש״ך לענין בכורה דלא מהני הך תקנה והטעם נראה לי דבאמת לכאורה קשה מה מהני התנאי לעשותו קנין על דבר שלא הי׳ קנין מעולם וגם כיון דבעת הקנין קונה בכסף ובוודאי דעת הקונה והמוכר לשקנות בזה ומ״מ יכולים לחזור מה עדיפא לשון תנאי שהתנה שיקנה בכסף הלא חוזר בו א״כ ואמנם כוונת הדברים דבאמת דבר תורה מעות קונות אלא שחז״ל תיקנו משום חשש שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליי׳ שלא יקנה ואכן קיי״ל דבתקנת חכמים אם אומר א״א בתקנה שתיקנו חז״ל לטובתו שומעין לו והיכי שהתנה הוי כאומר אי אפשר בתקנת חכמים וממילא קם דינא דאורייתא דכסף לחוד קונה אבל במקום דלא הוי מקח מצד הדין כלל בזה פשיטא דלא מהני תנאי לעשותו קנין וזה ברור מאד :

ומן האמור נראה דלק״מ קושיות הש״ך שם על דין זה דמועיל תנאי מדברי הריטב״א במס׳ קדושין ובאמת באין כאן קושיא דדברי הריטב״א אמורי׳ בענין דאינו מועיל הקנין מצד הדין ואמנם בגוף הדבר הנה רבינו הגדול בפרק א׳ מהלכות זכי׳ ומתנה כתב דעכו״ם קונה במשיכה וכתב המ״מ דה״ה בכסף וכן הוא לשונו של הרמב״ם שעכו״ם שמכר מטלטלין לישראל או קנה מישראל קונה במשיכה ומקנה או במשיכה או בדמים והבין הכ״מ בדבריו שבכ״א מסקינים או בכסף או במשיכה קונה ומקנה ואני הייתי רגיל לפרש בכוונת דבריו דלא עדיף כח נכרי מכח ישראל דכמו דישראל אינו קונה מישראל חבירו בכסף מצד תקנת חכמים ה״ה דלא אלים כח הנכרי לקנות מישראל בכסף לחוד ובעינן משיכה וזה כוונת דבריו נכרי שמכר מטלטלין לישראל או קונה מישראל קונה במשיכ׳ דהיינו רק במשיכ׳ דלא אלים כחו מישראל ומקני׳ בין במשיכ׳ ובין בדמים כפי הדין וכן מצאתי לא׳ מן האחרונים בספרו (ושכח ממני מקומו) ובזה אמרתי בחידושי למס׳ פסחים בזה דהקשה הש״ס שם דף ל״א לרבא דסובר מכאן ולהבא גובה ממתניתין דהכא נכרי שהלוה לישראל אחר הפסח מותר בהנאה ולאי אמרת מכאן ולהבא גובה ברשותו דישראל הוי קאי ומוקי בהרהינו אצלו ולא קאמר משום דבע״ח קונה משכון ולא״ז קאמר משום דקונה משכון ונ״ל דבאמת הקושיא בשפיר קמוקי למתניתין באפותיקי מפורש דבזה בוודאי למפרע גובה ואמרתי דבאמת כתבתי לעיל דהך סוגיא סוברת דכסף קונה בנכרי דאל״כ אף אי למפרע גובה קשה במה קני לי׳ ואמנם כבר כתבתי דנכרי שקונה מישראל אין כחו עדיף מישראל שקנה מחבירו דאין כסף קונה ואמנם בישראל מישראל היכי דלא שייך לומר דלא טרח ומליל כסף קונה ומה״ט בשכירות מטלטלין קיי״ל כסף קונה כיון שהגוף שלו טרח ומליל וא״כ בזה כיון שאם יאבד החמץ מ״מ גובה הנכרי משאר נכסים א״כ בישראל כה״ג כסף קונה כיון דטרח ומליל בבציל הנאתו ולכך כסף קונה בנכרי ג״כ אבל באפותיקי מפורש באופן שאינו גובה משאר נכסים א״כ אי נימא דקנה אינו גובה ולכך אמרינן דאין לו קנין בגוף הדבר ולכך טרח ומליל ודוק היטב ובהרהינו אצלו משיכה קונה ולא צריך לטעמא דב״ח קונה משכון דנוכל לומר דאיירי באפותיקי מפורש ומשיכה קונה :

ואמנם עכ״פ למדנו מדברי המ״מ דנכרי קונה ומקנה בין בכסף ובין במשיכה והרי לך עמוד גדול לסמוך עליו והנה כבר כתבתי לעיל סי׳ תמ״ח דדברי הרמב״ם בהלכות מעילה דברים תמוהים לכאורה הם דבש״ס דב״מ דף מ״ז קאמר הש״ס סייעתא לר״ל דמשיכה מפורשת מן התורה דהכן נתנה לגבן מעל דהיינו כיון דגבן לא מיחסר משיכה כסף קונה ולכך מעל ואמר רב דוקא גבן אבל ספר דאפשר במשיכה לא מעל עד שימשוך וש״מ דאף מן התורה בעי משיכ׳ דאל״כ נימא דמעל הואיל וקנה מן התורה ור״י מוקי בספר נכרי והרמב״ם כתב בפ״ו מהלכות מעילה נתנה לגבן וכו׳ או לא׳ מבעלי אומנות מעל קנה חפץ ולא משך מן ישראל לא מעל וזה תימא דהרי בש״ס מבואר דלר״י דדבר תורה מעות קונות אף שלא משך מעל דבאיסור אוקמי׳ אדין תורה עמש״ל בזה וכעת נראה לי דכבר כתבתי שהרשב״א הקשה בזה דדייק הש״ס (שם) משך דספר דמשיכה מפורשת מן התורה נימא כיון דחז״ל הפקיעו קנין כסף אף לענין איסור תורה מהני הפקעתם כמו בכל דבר דאמרינן הפקר ב״ד הפקר עמש״ל בזה ונ״ל ליישב ובזה יתבאר הרבה דינים בענין זה מחודשים אשר לא הרגישו בזה רבים והנה מבואר בש״ע ס׳ ר״ד דיש דברי׳ דלא תיקנו בהן לחייב החוזר מן המקח (במקום דלא הוי קנין) במי שפרע כגון במקח הנעשה באיסור והסמ״ע כתב כגון במוכר פסח בשבת ובאמת ה״ה בכל מקח הנעשה באיסור הדין כן כמ״ש הקדמונים וקשה לי ע״ז דהרי עיקר הטעם דכסף אינו קונה הוא משום גזירה שלא יטרח להציל אם נפלה דליקה ויאמר לו נשרפו חטיך בעליי׳ והקשו התוס׳ דאם כסף אינו קונה יאמר הלוקח למוכר נשרפו מעותיך בעליה ותירצו כיון דיכול להשתמש במעות א״כ הלוקח חייב באונסין על המעות וטרח ומליל והנה הרי״ף כתב הטעם דמותר להשתמש במעות אף דכסף אינו קונה משום כיון דאיכא חיוב מי שפרע אם כן מהני ג״כ לזה דיכול להשתמש במעות ומעתה באופן דליכא מי שפרע אין המוכר רשאי להשתמש במעות ג״כ כיון דליכא שום התחלת קנין וכיון דא״י להשתמש במעות אינו חייב בשריפת המעות ג״כ ויכול לומר נשרפו מעותיך בעליי׳ ומעתה כיון דבין כך ובין כך יש חשש דלא טרח ומליל המעות או החפץ אוקמינן לה אדין תורה דמעות קונות ובקנין גמור מהני מקח הנעשה באיסור ובשלמא בהך דיכא

שכתב

הודפס מאתר אוצר החכמה